

Nedžad Vejzagić

EU PHARE MULTI-COUNTRY PROGRAMME FOR
FIGHT AGAINST DRUGS
**EU PHARE MEĐUDRŽAVNI
PROGRAM ZA BORBUN PROTIV DROGA**

Posljedice radikalnih političkih i ekonomskih promjena koje su se desile u zemljama Centralne i Istočne Evrope (CEEC) od 1989. ukazuju na značajan porast nezakonitog prometa droga među tim zemljama kao i sa zemljama Evro-pske unije (EU), a naročito sa zemljama bivšeg Sovjetskog Saveza. Značajan je porast potrošnje droga naročito kod omladine što dovodi do negativnih posljedica za porodicu i teškoća za uspostavljanje stabilnih društvenih struktura zemalja.

Uzrok ovakvog drastičnog porasta se vidi u radikalnim ekonomskim promjenama koje su dovele do pada životnog standarda i široko rasprostranjene nezaposlenosti u mnogim zemljama kao rezultat strukturnih reformi koje su uvedene da bi se "bezbolno" prešlo na tržišno orijentiranu ekonomiju; raspad prethodno uspostavljenog socijalnog reda i slabljenje porodice; krhkost novih ekonomskih struktura i njihova nesposobnost da se bore s kriminalom, naročito s ekonomskim kriminalom. Od kritične važnosti je bilo široko otvaranje granica i ukidanje ograničenja za putovanja u inostranstvo u kombinaciji sa slabom carinskom kontrolom što je olakšavalo nezakoniti promet drogama. Kao rezultat toga, na ovim slabostima, uzrastao je organizirani kriminal koji je kao glavni kanal za promet droga u EU koristeći se pritom i povoljnim uvjetima za "pranje novca". Isto tako, potrošnja droga je drastično porasla. Ovi se problemi usložnjavaju raspadom socijalnog reda u zemljama bivšeg Sovjetskog saveza kao i ratom u zemljama bivše Jugoslavije koji je stvorio široko polje za organizovani kriminal i uspostavljanje novih tranzitnih ruta za promet droga.

Svjesne ovih činjenica, zemlje EU su 1992. godine putem Evropske komisije (EC) odlučile uspostaviti poseban **Međudržavni program za borbu protiv droga**. Cilj ovog programa je da se pomogne CEEC zemljama u borbi protiv zloupotrebe i nezakonitog prometa drogama.

Program je multidisciplinarnog karaktera s težištem na razvoju globalnog pristupa fenomenu droga i promociji saradnje među PHARE partner državama na polju borbe protiv droga.

Program se sastoji od tri glavna prioriteta:

- generalni pristup fenomenu droga i politika borbe protiv zloupotrebe droga
- smanjenje potražnje droga i
- kontrola nezakonite proizvodnje i prometa.

Program nudi početne odgovore za potrebe tehničke pomoći i edukacije osoblja na bazi specifičnih okolnosti i prioriternih potreba svake države.

Nadalje, unutar sadržaja *Pristupne strategije* utvrđene na Savjetu Evrope (EU Council) decembra 1994. u Essen-u razmatrano je pružanje pomoći pridruženim državama da usvoje standarde i planove na području droga (*Akcioni Plan EU za borbu protiv droga* usvojen na EU Council-u Juna 1995 u Kanu). S deset država koje su potpisale *Evropske ugovore, Zaključke iz Essen-a, Bijeli papir iz Kana i Madridski samit Uspostavljanja pristupne strategije*, program će poduzeti različite aktivnosti na pripremama ovih zemalja za buduće članstvo EU.

Kooperacija među CEEC državama i sa EU institucijama je od velike važnosti jer partner države treba da se postepeno pretvaraju od primaoca pomoći preko partnerstva, do samog čina postajanja člana EU.

Program se kreira na sastancima Vezne grupe koju čine Nacionalni koordinatori iz svake države. Vezna grupa zasjeda jedanput u dvije godine i tom prilikom izmjenjuju se ideje i iskustva te definišu potrebe i prioritete za svaku regiju.

U okviru decentraliziranog upravljanja Phare međudržavnim programom, uspostavljena je Koordinaciona jedinica programa (PCU) u Latviji (Riga, maj 1995.). Osnovni zadatak PCU je da koordinira implementaciju programa u uskoj saradnji sa Nacionalnim koordinatorima. PCU definiše bitne komponente za sve nacionalne, regionalne i međunacionalne programe u kojima država članica želi da učestvuje ili može da ima koristi od unapređenja nacionalnih ili regionalnih politika o drogama. PCU također upravlja Međudržavnim programom i njegovim komponentama pod nadzorom Vezne grupe (operacioni mehanizam za formulisanje politike i generalnog nadgledanja programa) a sve u skladu ukupne odgovornosti prema EC.

Bosna i Hercegovina je primljena u članstvo EU Phare partner država u aprilu 1996. Već u augustu iste godine, nakon imenovanja Nacionalnog koordinatora, započinje aktivna participacija naše države u ovom

veoma važnom programu. Uspostavljeni su kontakti sa svim Phare partner državama* u okviru Međudržavnog projekta za smanjenje potražnje droga (DDR-Drugs Demand Reduction), Projekta borbe protiv "pranja novca" (Money Laundering), Projekta za uvođenje kontrole prekursora** (Drug Precursors Control), Projekta za uvođenje kontrole lijekova koji sadrže supstance koje podliježu međunarodnoj kontroli (Licit Drugs Control), Projekta informacionog sistema o drogama (Drugs Information System). Isto tako uspostavljeni su bliski kontakti i saradnja s ugovornim institucijama EU (UNDCP – Program UN za kontrolu droga u Beču, EMCDDA – Evropski monitoring centar za droge i ovisnost od droga u Lisabonu).

Prvi rezultati ovih angažovanja su već vidljivi. Naime, učešćem u radnim grupama po pitanju sistemski organizovane borbe protiv zloupotrebe narkotičnih droga i psihotropnih supstanci, te pravovremenim inforimisanjem nadležnih institucija u BiH; postepeno se stvara mreža eksperata na ovom polju koji će svoje angažovanje uskladiti s standardima zemalja EU; vrše se pripreme za donošenje zakonskih i normativnih akata u skladu sa zakonima u zemljama EU, a paralelno se radi na detaljnom upoznavanju te proširivanju svjesnosti kod zvaničnika nadležnih državnih institucija o opasnostima koje po društvo u cjelini i njegovo stanovništvo predstavlja nezakoniti promet i zloupotreba narkotičnih droga i psihotropnih supstanci. Kao rezultat saradnje s UNDCP, do kraja tekuće godine, u našoj će se državi instalirati moderna laboratorija za identifikaciju droga, te opremiti regionalne laboratorije u Tuzlansko – Podrinjskom i Zeničko – Dobojskom kantonu. Planirano je da tokom 1998. šest eksperata iz ovih laboratorija pohađaju tromjesečnu specijalizaciju u nekoj od međunarodno priznatih laboratorija u evropskim zemljama. Paralelno se vrši obučavanje policijskih snaga za uspješniju borbi protiv ovog društvenog zla, i već je kroz osnovnu obuku prošlo preko 600 policajaca.

Buduće aktivnosti u svrhu implementacije i daljnjeg razvoja ovog programa odvijace se na regionalnom i subregionalnom povezivanju u okviru Phare partner država u cilju jačanja zajedničkih odbrambenih kapaciteta i sprječavanja nezakonite trgovine drogama. Našoj državi će biti na raspolaganju znatna materijalna i finansijska sredstva koja će se usmjeravati kroz projekte za prevenciju zloupotrebe droga i promociju zdravog stila života, tretman ovisnika o drogama i njihova rehabilitacija, reduciranje snadbijevanja drogama i kontrolu prekursora i lijekova, te fo-

* Albanija, Bugarska, Republika Češka, Estonija, Latvija, Litvanija, Mađarska, Makedonija, Poljska, Rumunija, Slovačka Republika i Slovenija.

** kemikalije koje se mogu koristiti za sintezu kontrolisanih droga

miranje cjelokupnog informacionog sistema za praćenje relevantnih parametara društvenog fenomena droga u Bosni i Hercegovini.

Nosioci ovih aktivnosti su: MVP-ured Nacionalnog Phare koordinatora, Nacionalni koordinator programa, eksperti federalnih ministarstava: zdravstva, pravde, sociojalne politike, raseljenih osoba i izbjeglica, obrazovanja, nauke, kulture i sporta, financija i unutrašnjih poslova, a značajan doprinos se očekuje od učešća Nevladinih organizacija (NGOs) kao što su Otvoreno društvo Soroš, Corridor i dr.